וְגָזְרוּ רַבָּנָן בְּקַטָּנָה שזינתה אפילו שאינה בת עיבור מִשּׁוּם גְּדוֹלָה, שכן אם נתיר לקטנה להנשא מיד, יבואו להתיר אף בגדולה שיש בה חשש עיבור.

מקשה הגמרא: וּמִי גָּזְרִינַן בְּקַטָּנָה שזינתה מִשּׁוּם גְּדוֹלָה, וְהָתְנַן במשנתנו, שאם נתחלפו הנשים בשעת כניסתן לחופה ובא כל אחד על אשת חבירו, צריך להפריש את הנשים מבעליהן שלשה חדשים כדי להבחין בין זרע כשר לזרע פסול, אבל אִם הָיוּ אותן נשים קְטַנּוֹת שֶׁאֵינָן רְאוּיוֹת לְיֵלֵד מַחְזִירִין אוֹתָן מִיָּד לבעליהן. הרי שלא גזרו על הקטנה משום גדולה. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב גִּידֵּל אָמַר רַב, מה ששנינו במשנה שקטנה חוזרת מיד לבעלה הוֹרָאַת שָׁעָה הָיְתָה.

תמהה הגמרא על תירוץ זה: מִכְּלָל דַּהֲוַאי – וכי היה כזה מעשה בימי חכמים והתירוהו בהוראת שעה, הלא אין זה מעשה שהיה אלא הלכה פסוקה היא. מתרצת הגמרא: אכן לא היתה זו הוראת שעה ממש, אֶלָּא דין זה כְּהוֹרָאַת שָׁעָה הָיְתָה שאין גוזרין בה, שאף שכל הקטנות שזנו צריכות להמתין, מכל מקום קטנות שנתחלפו בשעת כניסתן לחופה אינן צריכות להמתין. וְהוא משום שחִילּוּף זה הוא דבר לֹא שְׁכִיחַ, ולכן לא גזרו בו על הקטנות משום גדולות. אבל מעשה זנות בעלמא הוא דבר שכיח, ועל כן גזרו בו בקטנה משום גדולה.

הגמרא מביאה לשון אחרת בדברי שמואל: לִישָׁנָא אַחֲרִינָא אָמְרֵי לָהּ, אָמַר שְׁמוּאֵל, כּוּלָּן [–כל הנשים שנבעלו] צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים עד שינשאו לבעליהן, חוּץ מִנְּיוֹרֶת וּמְשׁוּחְרֶרֶת גְּדוֹלָה. מדייקת הגמרא: משמע מדברי שמואל שאמר 'חוץ מגיורת ומשוחררת גדולה', שאף מה שאמר 'כולן צריכות להמתין' מדובר דווקא בגדולות, [אֲבָל] קְטַנָּה שנבעלה, אפילו אם היא בַּת יִשְׂרָאֵל אֵינָהּ צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים מיום שנבעלה.

שואלת הגמרא: בְּמַאי – באיזה אופן סובר שמואל שקטנה בת ישראל אינה צריכה להמתין כדי להנשא לאחר. אִי כשיצאה קטנה זו מבעלה בְּמִיאוֹן, הָאֲמָרָה שְׁמוּאֵל לדין זה חָדָא וְיָמְנָא, כפי שיובא בסמוך, ומדוע הוצרך לחזור ולאמרו. וְאִי כשיצאה מבעלה בְּגֵט אמר כן, הָא קָאָמַר שְׁמוּאֵל דְּבָעְיָא – שהיא צריכה להמתין שלשה חדשים. דְּאָמַר שְׁמוּאֵל, אם מֵיאֲנָה בּוֹ אשתו קטנה הנשואה לו מדרבנן, אֵינָהּ צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים כדי להנשא לאחר. ואם היתה נשואה לו מן התורה וְנָתַן לָהּ גֵּט, צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. משיבה הגמרא: אֶלָּא דברי שמואל אמורים בקטנה שנבעלה בְּזִנּוּת, וְלא גזרו עליה משום גדולה, משום שזִּנּוּת בְּקַטָּנָה לֹא שְׁכִיחַ, ולא גזרו חכמים על דבר שאינו שכיח.

מקשה הגמרא: גִּיּוֹרֶת וּמְשׁוּחְרֶרֶת גדולות דְּשָׁכְיחַ בְּהוּ זְנוּת, לְגָזוֹר בהן שימתינו שלשה חדשים, כדי שיהיה ניכר בעובר האם התעברה בו בגויותה או לאחר שנתגיירה, ומדוע התיר להן שמואל להנשא בלא להמתין שלשה חדשים. מתרצת הגמרא: שמואל הוּא דְּאָמַר כְּדברי רַבִּי יוֹסֵי בברייתא. דְּתַנְיָא, הַגִּיּוֹרֶת וְהַשְּׁבוּיָה וְהַשִּׁפְחָה שֶׁנִּפְדּוּ וְשֶׁנִּתְגַּיְּירוּ וְשֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ, צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים עד שינשאו. דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אבל רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר לְהַן לֵיאָרֵס וְלִינָּשֵׂא מִיָּד.

הגמרא מפרשת את טעמו של רבי יוסי: אָמַר רַבָּה, מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי, משום דְּקָסָבַר שכל אִשָּׁה שמְּזַנָּה מְשַׁמֶּשֶׁת בְּמוֹךְ – מקנחת בדבר רך את הזרע כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּתְעַבֵּר. ומאחר שאין לחשוש שמא נתעברו מביאת זנות, אינן צריכות להמתין שלשה חדשים.

אביי דוחה את פירושו של רבה: אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לרבה, בְּשִׁלָּמָא גִּיּוֹרֶת משמשת במוך, מִבֵּינָן דְּדַעְתָּהּ לְאִינַּוּרֵי מְנַטְּרָה נַפְשָׁהּ – שמשום שבדעתה להתגייר היא שומרת את עצמה מעיבור לפני שמתגיירת, כְּדֵי לְהַבְחִין בֵּין זֶרַע שֶׁנִּזְרַע בִּקְדוּשָּׁה שנתעברה בו לאחר גירותה, וּבֵין זֶרַע שֶׁנִּזְרַע שֶׁלֹּא בִּקְדוּשָּׁה שנתעברה בו בגיותה.

וכן שְׁבוּיָה וְשִׁפְחָה נַמִּי מובן מדוע משמשות במוך, דְּהרי שָׁמְעִי מִמַּרְיֵיהוּ – שומעות הן מבעליהן האדון או השבאי שהם עומדים לשחררו, וְלבן מְנַטְּרֵי נַפְשַׁיְיהוּ – שומרות את עצמן מעיבור כדי שיוכלו לדעת שהעובר שיתעברו בו לאחר מכן נזרע בקדושה. אֶלָּא שפחה הִיוֹצֵאת פתאום כָּשֵׁר וְעֵין, שאינה יודעת קודם לכן שהיא עתידה להשתחרר, הֵיכִי מַשְׁכַּחַת לָהּ – למה תטרח להכין לה מוך. וְכִי תֵּימָא – ואם תאמר, שאכן כָּל שחרור דְּבא מִמֵּילָא בפתע פתאום מוֹדָה בו רַבִּי יוֹסֵי שצריכה המשוחררת להמתין שלשה חדשים, (והתנן) [וְהָתַנְיָא] בברייתא, בת ישראל אֲנוּסָה וּמְפוּתָּה צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים עד שתנשא. דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אבל רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר להן לֵיאָרֵס וְלִינָּשֵׂא מִיָּד. הרי שסובר רבי יוסי שאף אנוסה שלא ידעה שהיא עתידה להבעל בעל כרחה, ולא הכינה לעצמה מוך, אינה צריכה להמתין שלשה חדשים. וקשה, מדוע אין רבי יוסי חושש באופן זה שמא התעברה ולא יוכר העובר.

אביי מפרש את טעמו של רבי יוסי באופן אחר: אֶלָּא אָמַר אַבַּיֵי, רבי יוסי סובר שגיורת ושבויה שנפדית ושפחה שנשתחררה אינן צריכות להמתין, משום שכל אִשָּׁה שמְּזַנָּה מְתַהַפֶּכֶת מיד לאחר הביאה להוציא את הזרע כדי שֶׁלֹּא תִּתְעַבֵּר, ועל כן אין לחשוש בה שמא התעברה, ומטעם זה אף אנוסה מתהפכת מיד לאחר האונס. ואף היוצאת בשן ועין אינה צריכה להמתין מטעם זה, ואפילו שאינה יודעת בשעת הביאה שהיא עתידה להשתחרר, מכל מקום מאחר שבנקל היא יכולה להמנע מהעיבור על ידי שתתהפך, הרי היא עושה כן, לפי שכל אשה שמזנה אינה רוצה להתעבר. וְאִידָךְ – ורבי יהודה סובר, שאף שאשה שמזנה מתהפכת, מכל מקום חַיְישַׁנַן שֶׁמָּא לֹא נְתַהַפְּכָה יָפֶה יָפֶה, ושמא התעברה מביאה זו, ועל כן היא צריכה להמתין שלשה חדשים.

שנינו במשנתנו: וְאִם הָיוּ הנשים שנתחלפו כֹּהֲנוֹת כו', נפסלו לכהונה. מקשה הגמרא: מדברי המשנה משמע, כֹּהֲנוֹת אִין – דווקא בנות כהנים נאסרות לבעליהן, ואילו יִשְׂרְאֵלִית [–בת ישראל] לֹא נאסרת לבעלה הכהן בביאה זו. והרי לא כן הוא, אלא גם בת ישראל הנשואה לכהן שנאנסה נאסרת על בעלה. מתרצת הגמרא: אכן לאו דווקא בנות כהנים נאסרות לכהונה, ובמקום 'אם היו כהנות' אֵימָא – יש לגרוס במשנה 'אִם הָיוּ נָשֵׁי כֹּהֲנִים'. שאם אותן נשים שהוחלפו היו נשואות לכהנים, בין שהיו בנות כהן ובין שהיו בנות ישראל נאסרו לבעליהן.

הגמרא מקשה גם על גירסא זו: וכי דווקא נְשֵׁי כֹּהֲנִים אִין – נפסלו מן הכהונה, ואילו נְשֵׁי יִשְׂרְאֵלִים שנאנסו לֹא נפסלו מן הכהונה. וְהָאָמַר רַב עַמְרָם, הָא מִילְּתָא אָמַר לָן רַב שֵׁשֶׁת, וְאַנַּהֲרִינְהוּ לְעֵיינִין מַמַּתָנִיתִין – והאיר את עינינו בהביאו ראיה לדבריו ממשנה, וכך אמר לנו, אֵשֶׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱנְסָה, אַף עַל פִּי שֶׁמּוּתֶּרֶת לְבַעְלָהּ, מכל מקום פְּסוּלָה היא לִכְהוּנָּה – מלהנשא לכהן לאחר שימות בעלה. והביא ראיה לדבריו ממשנה להלן (נג:), הבא על אחת מהעריות או הפסולות, בין בשוגג בין במזיד, בין באונס בין ברצון, פסלה לכהונה, ואף אשת איש של ישראל בכלל זה.

הגמרא חוזרת בה ושבה לגרוס כגירסא הראשונה: אָמַר רָבָא, הָכִי קָאָמַר תנא משנתנו, אִם הָיוּ נשים אלו כֹּהֲנוֹת [–בנות כהנים], אפילו היו נְשׁוּאוֹת לְיִשְׂרָאֵל שאין הזנות אוסרת אותן על בעליהן משום שנבעלו לזר בטעות והרי הן כאנוסות, מכל מקום נִפְסְלוּ מִן הַתְּרוּמָה דְּכִי נָשַׁייְהוּ – מתרומת בית אביהן לאחר שמתו בעליהן, ואינן חוזרות לאכול בתרומה כדין בת כהן שמת בעלה הישראל ואין לה ממנו זרע, שכן מאחר שנבעלו בביאת איסור כרת נפסלו לכהונה לעולם.

הדרן עלך ארבעה אחין

פרק רביעי - החולין ליבמתו

משנה

אין אשת המת נופלת לפני אחיו ליבום וחליצה, אלא אם כן לא השאיר אחריו זרע. המשנה שלפנינו דנה בחליצה ויבום של יבמה מעוברת: הַחוֹלֵץ לִיבִמְתּוֹ וְאחר כך נִמְצאת מְעוּבֶּרֶת, וְיָלְדָה, בְּזְמַן שֶׁהַוָּלָד הוא שֶׁל קַיָּימָא, הוּא [–החולץ] מוּתָּר בְּקִרוֹבוֹתֶיהָ של החלוצה. וְכן הִיא [–החלוצה] מוּתֶּרֶת בְּקִרוֹבָיו של החולץ. ואף ששנינו במשנה להלן (מג.), שקרובות החלוצה אסורות מדרבנן על החולץ בקרובות גרושתו, וכן קרובי החולץ אסורים מדרבנן על החלוצה כדין גרושה שאסורה בקרובי בעלה, אבל אם נמצא שהולד הוא בן קיימא, הרי היא אשת אח שיש לו בנים שאינה נופלת ליבום וחליצה, ונתברר שאין חליצתה חליצה, ועל כן אינם בכלל איסור קרובים האמור. וְכן לֹא פְּסָלָהּ החולץ מִן הַכְּהוּנָּה בחליצה זו, ואפילו שחלוצה אסורה לכהן, זו מותרת לכהונה, שהרי נתברר שאין חליצתה חליצה. אך אם אֵין הַוָּלָד שֶׁל קַיָּימָא אלא נפל, ונתברר לבסוף שאכן היתה צריכה חליצה, דינה כחלוצה, ולכן הוּא אָסוּר בְּקִרוֹבוֹתֶיהָ של היבמה, וְהִיא אֲסוּרָה בְּקִרוֹבָיו של היבם, וְאף פְּסָלָהּ בחליצה זו מִן הַכְּהוּנָּה כדין חלוצה. הַסּוֹגֵם אֶת יְבִמְתּוֹ [–בא עליה] ואחר כך נִמְצאת מְעוּבֶּרֶת, וְיָלְדָה, בְּזְמַן שֶׁהַוָּלָד שֶׁל קַיָּימָא, יוֹצִיא אותה היבם, וְכן חַיָּבִין הם בְּקִרְבָּן על ביאה זו. שהרי נתברר שהיא אשת אח שיש לו בנים האסורה באיסור כרת, ומאחר ששגגו ולא ידעו שהיא מעוברת, עליהם להביא חטאת. וְאִם אֵין הַוָּלָד שֶׁל קַיָּימָא אלא נפל, יְקַיֵּים את יבמתו, ואינו מוציאה.

ואם הולד הוא סָפֵק בֶּן תִּשְׁעָה חדשים לעיבורו ונולד לְאַחַ הָרִאשׁוֹן שמת, סָפֵק בֶּן שִׁבְעָה חדשים לעיבורו ונולד לְאַחַ הָאַחֲרוֹן [–היבם] שבא על אשת אחיו, יוֹצִיא היבם את היבמה מספק, כי אם הולד הוא מהראשון הרי היא אסורה עליו משום אשת אח שיש לו בנים. וְהַוָּלָד כָּשֵׁר, שכן ממה נפשך, אם הוא בנו של המת ודאי כשר הוא, ואם הוא בנו של היבם נמצא שהיא אשת אח שאין לו בנים ומותרת ליבם. וְחַיָּבִין היבם והיבמה בְּאָשָׁם תָּלוּי ולא בחטאת ודאית, שהרי ספק הוא האם עברו על איסור אשת אח או לא.

גמרא

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בדין חליצת מעוברת: אִיתְּמַר, הַחוֹלֵץ לְמְעוּבֶּרֶת ולבסוף הִפִּילָה את עוברה, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, אֵינָהּ צְרִיכָה חֲלִיצָה אחרת מִן הָאַחִין ואחר כך נִמְצאת מְעוּבֶּרֶת, וְיָלְדָה, בְּזְמַן שֶׁהַוָּלָד הוא שֶׁל קַיָּימָא, הוּא אָסוּר בְּקִרוֹבוֹתֶיהָ וְהִיא אֲסוּרָה בְּקִרוֹבָיו, וְאף פְּסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה בחליצתו. ואמר לו רבי יוחנן: בְּשֶׁלָּמָא לְרִידִי, דַּאֲמִינָא [–שאני אומר] חֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת שְׁמָהּ חֲלִיצָה, מִשּׁוּם הָכִי פְּסָלָהּ היבם לכהונה, שכן דינה כחלוצה האסורה לכהן. אֶלָּא לְרִידָךְ [–לשיטתך] דְּאָמְרַת חֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ חֲלִיצָה, אַמַּאי פְּסָלָהּ היבם בחליצתו זו מִן הַכְּהוּנָּה הרי אין זו חליצה.

ריש לקיש מתרץ קושיא זו: אָמַר לֵיהּ ריש לקיש לרבי יוחנן, אכן מן התורה אינה כחלוצה, ומה שנפסלה לכהונה הוא רק מִדְּרַבָּנָן, וּלְחוּמְרָא בְּעָלְמָא. שאסרוה חכמים לכהונה משום שאין הכל יודעים שהיא מעוברת וחליצתה אינה חליצה, ואם נתירנה לכהונה יבואו להתיר אף חלוצה גמורה.

הגמרא מביאה שיטה אחרת שלפיה ריש לקיש הוא זה שהוכיח כדבריו ממשנתנו: אִיכָּא דְּאָמְרֵי, אִיתְּמַר: ריש לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן, שנינו במשנתנו, החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת וְאֵין הַוָּלָד שֶׁל קַיָּימָא, הוּא אָסוּר בְּקִרוֹבוֹתֶיהָ וְהִיא אֲסוּרָה בְּקִרוֹבָיו, וְאף פְּסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה. והקשה ריש לקיש לרבי יוחנן, בְּשֶׁלָּמָא לְרִידִי דַּאֲמִינָא חֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ חֲלִיצָה, הַיְינוּ דְּקָתָנֵי 'פְּסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה' לְחוּמְרָא, וְלֹא קָתָנֵי קולא שְׁאֵינָהּ צְרִיכָה חֲלִיצָה מִן הָאַחִין, שהרי לשיטתי מעיקר הדין אין זו חליצה, אלא שהחמירו בה חכמים לדונה כחלוצה מהטעם האמור לעיל. אֶלָּא לְרִידָךְ שחליצת מעוברת שמה חליצה, מדוע שנתה המשנה שחליצה זו פוסלתה לכהונה, הלא את עיקר הדין שְׁאֵינָהּ צְרִיכָה חֲלִיצָה מִן הָאַחִין מִיבָּעֵי לֵיהּ לתנא המשנה להשמיענו, וממילא נדע שהוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסולה לכהונה, כדין כל חלוצה.

רבי יוחנן מתרץ קושיא זו: אָמַר לֵיהּ רבי יוחנן לריש לקיש, אֵין הָכִי נַמִּי – אכן היה לה למשנה לשנות שאינה צריכה חליצה מן האחין ותו לא, וְאולם אֵירְידֵי דְּתָנָא רֵישָׁא – אגב ששנתה בתחילת דבריה שאם היה הולד בן קיימא לֹא פְּסָלָהּ מן הכהונה בחליצתו, תָּנָא גם בְּסֵיפָא שאם לא היה הולד בן קיימא פְּסָלָהּ לכהונה בחליצתו.

רבי יוחנן מקשה קושיא נוספת על ריש לקיש: אִיתְּמַר: רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ, שנינו במשנתנו, הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת, אם אֵין הַוָּלָד שֶׁל קַיָּימָא יְקַיֵּים אותה, ואינו צריך להוציאה. בְּשֶׁלָּמָא לְרִידִי, דַּאֲמִינָא חֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת שְׁמָהּ חֲלִיצָה, וּבִיאַת מְעוּבֶּרֶת שְׁמָהּ בִּיאָה, מִשּׁוּם הָכִי קָתָנֵי 'יְקַיֵּים', שכן אינו צריך לשוב ולקנותה, אלא כבר נקנתה לו בביאת היבום הראשונה בעודה מעוברת. אֶלָּא לְרִידָךְ דְּאָמְרַת חֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ חֲלִיצָה, וּבִיאַת מְעוּבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ בִּיאָה, מהו לשון 'יקיים', הלא הביאה שבא עליה בעודה מעוברת אינה נחשבת ליבום, ואם כן 'יַחֲזוֹר וְיִבְעוֹל וִיקַיֵּים', מִיבָּעֵי לֵיהּ לתנא משנתנו לשנות.

מתרץ ריש לקיש: אכן מַאי 'יְקַיֵּים', יַחֲזוֹר וְיִבְעוֹל ואחר כך יְקַיֵּים אותה ברשותו. ודברי המשנה אינם במשמעות רשות, שמותר לו להמשיך לקיימה, אלא הם במשמעות חובה, דִּלְמָא סָנֵי בביאה ראשונה, אלא יחזור ויבעלנה. שכן אין בידו לפוטרה בגט, שהרי לא ייבמה בביאה הראשונה ועדיין זיקתה עליה, ואין היבמה יוצאת בגט קודם היבום. ואף בחליצה אינה נפטרת, משום שכבר אם לבסוף תפיל תְּגַלֵּי מִילְּתָא [–יתגלה הדבר] לְמַפְרֵעַ שמלכתחילה היה בת חליצה ויבום, וחלה חליצתה. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר, תְּגַלֵּי מִילְּתָא לְמַפְרֵעַ לֹא אַמְרִינַן – אין אומרים שעל ידי מה שלבסוף הפילה מתגלה למפרע שמלכתחילה היתה ראויה לחלוץ, אלא רק מכאן ולהבא היא נעשית בת חליצה, ומה שחלצה קודם שנתברר חיובה אינו נחשב לחליצה.

וְאִיבָּעֵית אֵימָא, נחלקו בדרשת קְרָא [–הכתוב]. רַבִּי יוֹחָנָן סָבַר, 'וּבֵן אֵין לוֹ' אָמַר רַחֲמָנָא בפרשת יבום (דברים כה ה), וְהָא במעוברת שלבסוף הפילה לֵית לֵיהּ למת בן בר קיימא. וְרֵישׁ לָקִישׁ סָבַר, ממה שנאמר 'וּבֵן אֵין לוֹ' יש לדרוש, 'עַיִן' עָלָיו שמא יש לו בן, וכל זמן שלא התברר בודאות שהעובר אינו בר קיימא אינה חולצת ומתייבמת.

רבי יוחנן מקשה על ריש לקיש ממשנתנו: אִיתְּמַר: רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ, שנינו במשנתנו, שאם חלץ לה בעודה מעוברת וְאֵין הַוָּלָד שֶׁל קַיָּימָא הוּא אָסוּר בְּקִרוֹבוֹתֶיהָ וְהִיא אֲסוּרָה בְּקִרוֹבָיו, וְאף פְּסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה בחליצתו. ואמר לו רבי יוחנן: בְּשֶׁלָּמָא לְרִידִי, דַּאֲמִינָא [–שאני אומר] חֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת שְׁמָהּ חֲלִיצָה, מִשּׁוּם הָכִי פְּסָלָהּ היבם לכהונה, שכן דינה כחלוצה האסורה לכהן. אֶלָּא לְרִידָךְ דְּאָמְרַת חֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ חֲלִיצָה, אַמַּאי פְּסָלָהּ היבם בחליצתו זו מִן הַכְּהוּנָּה הרי אין זו חליצה.

ריש לקיש מתרץ קושיא זו: אָמַר לֵיהּ ריש לקיש לרבי יוחנן, אכן מן התורה אינה כחלוצה, ומה שנפסלה לכהונה הוא רק מִדְּרַבָּנָן, וּלְחוּמְרָא בְּעָלְמָא. שאסרוה חכמים לכהונה משום שאין הכל יודעים שהיא מעוברת וחליצתה אינה חליצה, ואם נתירנה לכהונה יבואו להתיר אף חלוצה גמורה.

הגמרא מביאה שיטה אחרת שלפיה ריש לקיש הוא זה שהוכיח כדבריו ממשנתנו: אִיכָּא דְּאָמְרֵי, אִיתְּמַר: ריש לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן, שנינו במשנתנו, החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת וְאֵין הַוָּלָד שֶׁל קַיָּימָא, הוּא אָסוּר בְּקִרוֹבוֹתֶיהָ וְהִיא אֲסוּרָה בְּקִרוֹבָיו, וְאף פְּסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה. והקשה ריש לקיש לרבי יוחנן, בְּשֶׁלָּמָא לְרִידִי דַּאֲמִינָא חֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ חֲלִיצָה, הַיְינוּ דְּקָתָנֵי 'פְּסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה' לְחוּמְרָא, וְלֹא קָתָנֵי קולא שְׁאֵינָהּ צְרִיכָה חֲלִיצָה מִן הָאַחִין, שהרי לשיטתי מעיקר הדין אין זו חליצה, אלא שהחמירו בה חכמים לדונה כחלוצה מהטעם האמור לעיל. אֶלָּא לְרִידָךְ שחליצת מעוברת שמה חליצה, מדוע שנתה המשנה שחליצה זו פוסלתה לכהונה, הלא את עיקר הדין שְׁאֵינָהּ צְרִיכָה חֲלִיצָה מִן הָאַחִין מִיבָּעֵי לֵיהּ לתנא המשנה להשמיענו, וממילא נדע שהוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסולה לכהונה, כדין כל חלוצה.

רבי יוחנן מתרץ קושיא זו: אָמַר לֵיהּ רבי יוחנן לריש לקיש, אֵין הָכִי נַמִּי – אכן היה לה למשנה לשנות שאינה צריכה חליצה מן האחין ותו לא, וְאולם אֵירְידֵי דְּתָנָא רֵישָׁא – אגב ששנתה בתחילת דבריה שאם היה הולד בן קיימא לֹא פְּסָלָהּ מן הכהונה בחליצתו, תָּנָא גם בְּסֵיפָא שאם לא היה הולד בן קיימא פְּסָלָהּ לכהונה בחליצתו.

רבי יוחנן מקשה קושיא נוספת על ריש לקיש: אִיתְּמַר: רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ, שנינו במשנתנו, הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת, אם אֵין הַוָּלָד שֶׁל קַיָּימָא יְקַיֵּים אותה, ואינו צריך להוציאה. בְּשֶׁלָּמָא לְרִידִי, דַּאֲמִינָא חֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת שְׁמָהּ חֲלִיצָה, וּבִיאַת מְעוּבֶּרֶת שְׁמָהּ בִּיאָה, מִשּׁוּם הָכִי קָתָנֵי 'יְקַיֵּים', שכן אינו צריך לשוב ולקנותה, אלא כבר נקנתה לו בביאת היבום הראשונה בעודה מעוברת. אֶלָּא לְרִידָךְ דְּאָמְרַת חֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ חֲלִיצָה, וּבִיאַת מְעוּבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ בִּיאָה, מהו לשון 'יקיים', הלא הביאה שבא עליה בעודה מעוברת אינה נחשבת ליבום, ואם כן 'יַחֲזוֹר וְיִבְעוֹל וִיקַיֵּים', מִיבָּעֵי לֵיהּ לתנא משנתנו לשנות.

מתרץ ריש לקיש: אכן מַאי 'יְקַיֵּים', יַחֲזוֹר וְיִבְעוֹל ואחר כך יְקַיֵּים אותה ברשותו. ודברי המשנה אינם במשמעות רשות, שמותר לו להמשיך לקיימה, אלא הם במשמעות חובה, דִּלְמָא סָנֵי בביאה ראשונה, אלא יחזור ויבעלנה. שכן אין בידו לפוטרה בגט, שהרי לא ייבמה בביאה הראשונה ועדיין זיקתה עליה, ואין היבמה יוצאת בגט קודם היבום. ואף בחליצה אינה נפטרת, משום שכבר אפילו שבשעת החליצה עדיין לא התברר לנו ספק זה, מכל מקום

המשך בעמוד פג

בא עליה. לפיכך חייב הוא לשוב ולייבמה, ואחר כך אם ירצה יוציאנה בגט.

הגמרא מביאה שיטה אחרת שלפיה ריש לקיש הוא זה שהוכיח כדבריו ממשנתנו: **אִיכָּא דְּאָמְרִי, אִיתֵּיבֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן,** שנינו במשנתנו, אם **אֵין הַוָּלָד שֶׁל קַיָּימָא יְבָמִים. בְּשִׁלָּמָא לְדִידִי** דַּאֲמִינָא **חֲלִיצָה מְעוּבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ חֲלִיצָה, וּבִיאָה מְעוּבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ בִּיאָה, הַיְינוּ דְּקָתָנֵי 'יְבָמִים', שֶׁרַחֲזוֹר וְיִבְעוֹל וְיִהְיוּ יְבָמִים, דְּלֹא סָגֵי בְּלֹאו הָכֵי,** שאין לה תקנה אלא בביאה, כמבואר לעיל. **אֶלָּא לְדִידָךְ** שביאת מעוברת נחשבת ליבום, הלא כבר נתקיימה בה מצות יבום ובידו להוציאה בגט, ואם כן 'אם רָצָה יוֹצִיא אותה בגט ואם רָצָה יְבָמִים אותה' מֵיבָעֵי לֵיהּ לשנות לתנא המשנה.

מתרץ רבי יוחנן: **אֵין הָכֵי נַמִּי** – אכן היה לה למשנה לשנות 'רצה יוציא רצה יקיים', אלא **אֲיִידֵי דְּתָנָא בְּרֵישָׁא** בעובר בן קיימא 'יוֹצִיא' בעל כרחו, **תָּנָא נַמִּי בְּסֵיפָא** בעובר נפל 'יְבָמִים' בלשון חובה, אף שלאו דווקא הוא, אלא הרשות בידו להוציאה בגט.

הגמרא מקשה מברייתא על שיטת רבי יוחנן: **מֵיתִיבִי,** שנינו בברייתא, **הַסּוֹנֵם אֶת יְבִמְתּוֹ וְנִמְצֵאת מְעוּבֶּרֶת, חֲרֵי זוֹ לֹא תִנָּשֵׂא צָרָתָהּ** – לא תנשא צרת היבמה לאדם אחר, **שֶׁמָּא יֵאָה וְלָד** היבמה **בֶּן קַיָּימָא.** תחילה מבררת הגמרא את דברי הברייתא ותמהה עליהם: וכי זהו הטעם לאיסור הצרה לשוק, הלא **אַדְרַבָּה, כִּי חֲוֵי**

הַוָּלָד בֶּן קַיָּימָא **מִיפְּטְרָה צָרָתָהּ** מחליצה כדין אשת מת שיש לו בנים. מתרצת הגמרא: **אֶלָּא** אכן יש להגיה את דברי הברייתא, **וְאֵימָא** [–וגרוס] בדבריה, לא תנשא צרתה **שֶׁמָּא לֹא יֵאָה הַוָּלָד בֶּן קַיָּימָא,** ונמצא שאין למת בנים, ועדיין צרתה זקוקה ליבום ואסורה להנשא לאדם מן השוק. מסיקה הגמרא את קושייתה: **וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ** כדברי רבי יוחנן **שֶׁבִּיאַת מְעוּבֶּרֶת שְׁמָהּ בִּיאָה** של יבום, **אַמַּאי** לאחר שכנס את המעוברת **לֹא תְּנַשֵּׂא צָרָתָהּ,** הלא יש לומר שתִּיפָּטֵר הצרה **בְּבִיאָה שֶׁל חֲבֵירָתָהּ** המעוברת.

מתרצת הגמרא: **אָמַר אַבָּיֵי, בְּבִיאָה** – של מעוברת **כּוּלֵּי עָלְמָא לֹא פְּלִיגִי דְּלֹא פָּטְרָה,** ואף רבי יוחנן מודה שאינה נחשבת ליבום. **כִּי פְּלִיגִי, בַּחֲלִיצָה** בלבד נחלקו. **רַבִּי יוֹחָנָן סָבַר, שֶׁחֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת שְׁמָהּ חֲלִיצָה, אֲבָל בִּיאַת מְעוּבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ בִּיאָה.** וְרֵישׁ לָקִישׁ **סָבַר, בִּיאַת מְעוּבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ בִּיאָה, וְאַף חֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ חֲלִיצָה.** לפיכך לא נפטרה הצרה בביאת היבם על המעוברת, ואסורה להנשא לשוק.

רבא דוחה את דברי אביי: **אָמַר לֵיהּ רָבָא** לאביי, **הלא** מִמָּה **נַפְשָׁךְ, אִי** סובר רבי יוחנן **שֶׁבִּיאַת מְעוּבֶּרֶת שְׁמָהּ בִּיאָה,** אף **חֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת שְׁמָהּ חֲלִיצָה. וְאוֹלֵם אִי** מודה רבי יוחנן **שֶׁבִּיאַת מְעוּבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ בִּיאָה,** אם כן בהכרח **שֶׁחֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת נַמִּי לֹא שְׁמָהּ חֲלִיצָה. דְּהָא קַיָּימָא לָן,**